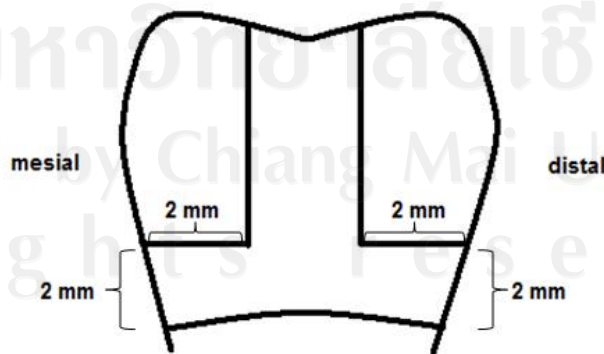

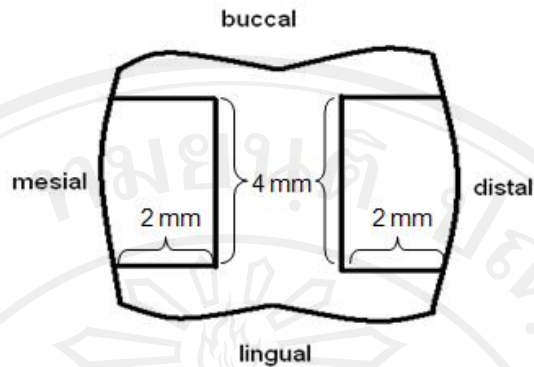
บทที่ 3
วิธีการวิจัย

1) การเก็บและการเตรียมตัวอย่างฟัน

1. ฟันที่นำมาใช้ในการศึกษาเป็นฟันกรามน้อยและฟันกรามของมนุษย์ บนหรือล่างจำนวน อย่างละ 52 ซี่ ที่ถูกถอนและอยู่ในสภาพดี ไม่มีฟันผุ ลึก หรือรอยแตกร้าวบนตัวฟันที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า มีรากฟันอยู่ในสภาพดี ฟันทั้งหมดถูกแช่ในสารละลายฟอรัมาลิน ความเข้มข้นร้อยละ 3 ส่วนฟันกรามน้อยและฟันกรามที่มีฟันผุ รอยลึก รอยแตกร้าว วัสดุบูรณะทุกชนิดบนตัวฟัน มีการเจริญพร่อง (hypoplasia) ภาวะฟลูออไรด์มากเกินไป (fluorosis) และความผิดปกติอื่น ๆ บนตัวฟัน จะถูกคัดออกจากการศึกษา
2. นำฟันมาทำความสะอาดด้วยเครื่องขูดหินน้ำลายอัลตราโซนิคและนำไปล้างในน้ำสะอาด เป่าลมและนำไปฝังให้แห้ง
3. เตรียมโพรงฟันชนิดช่องเสียบ (slot) ที่ด้านใกล้กลาง และ/หรือ ด้านไกลกลาง จำนวน 120 โพรงฟันในฟันกรามน้อยและฟันกราม ด้วยหัวกรอความเร็วสูงจากเพชรรูปทรงกระบอก แล้วใช้หัวกรอความเร็วต่ำจากเพชรรูปทรงกระบอกกรอแต่งผนังโพรงฟันให้เรียบ โดยมีขนาดของช่องเสียบในแนวแก้ม-ลิ้น 4 มิลลิเมตร ในแนวใกล้กลาง-ไกลกลาง 2 มิลลิเมตร (รูป 10 และ 11) และมีผนังโพรงฟันด้านเหนือก้อยู่ห่างจากรอยต่อระหว่างเคลือบฟันและเคลือบรากฟัน 2 มิลลิเมตร โดยใช้ วงเวียนและไม้บรรทัดเป็นเครื่องมือวัดขนาดของโพรงฟันที่ถูกสร้างขึ้นมา

รูป 10 แสดงลักษณะของโพรงฟันเมื่อมองจากด้านใกล้กลางและไกลกลาง

รูป 11 แสดงลักษณะของโพรงฟันเมื่อมองจากด้านบดเคี้ยว

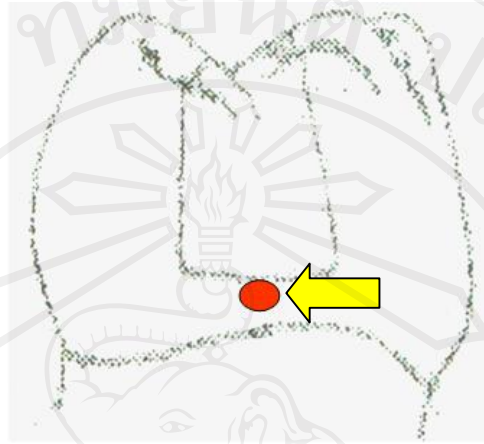
4. แบ่งโพรงฟันทั้ง 120 โพรงฟัน ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกบูรณะด้วยเรซิน คอมโพสิต จำนวน 60 โพรงฟัน กลุ่มที่สองบูรณะด้วยอมัลกัมจำนวน 60 โพรงฟัน โดยในแต่ละกลุ่ม จะมีการคละกั้นของฟันกรามน้อยและฟันกรามในแต่ละชนิดของวัสดุบูรณะ

- กลุ่มแรกบูรณะด้วยเรซิน คอมโพสิต โดยเริ่มจากการใช้กรดฟอสฟอริกความเข้มข้นร้อยละ 37 ทาที่โพรงฟันเป็นเวลา 15 วินาที จากนั้นฉีดล้างออกด้วยน้ำ แล้วเป่าโพรงฟันให้แห้งพอหมาด ทาสารยึดติดเนื้อฟัน Adper^{TM} Single Bond 2 (3M ESPE, St Paul, MN, USA) และฉายแสงด้วยเครื่องฉายแสงเป็นเวลา 10 วินาที จากนั้นใส่เมตริกทไฟเฟิลไมร์ (KerrHawe SA, Bioggio, Switzerland) แล้วนำเรซิน คอมโพสิต ชนิด Filtek^{TM} Z350 (3M ESPE Dental Products, St. Paul, MN, USA) ใส่ลงไป ในโพรงฟันโดยใช้พลาสติกอินสตรูเมนต์ และทำการฉายแสงเป็นเวลา 40 วินาที จากนั้นขัดแต่งโพรงฟันให้ขอบวัสดุแนบสนิทพอดีกับขอบโพรงฟันและกำจัดวัสดุบูรณะส่วนเกินด้วยหัวกรอความเร็วสูงกากเพชรชนิดละเอียด

- กลุ่มที่สองบูรณะด้วยอมัลกัม โดยเริ่มจากการใส่เมตริกทไฟเฟิลไมร์แล้วบูรณะโพรงฟันด้วยอมัลกัมโดยใช้เครื่องมือกระแทกอมัลกัม แล้วทำการแต่งโพรงฟันให้ขอบวัสดุแนบสนิทพอดีกับขอบโพรงฟันและกำจัดวัสดุบูรณะส่วนเกินด้วยเครื่องมือรีดแนบอมัลกัม และเครื่องมือชุดแต่งอมัลกัม

5. ในกลุ่มที่บูรณะด้วยอมัลกัม จะส่วมแบ่งเป็นผิวฟันที่ไม่มีฟันผุทุกซี่ 30 โพรงฟันที่เหลือ จะสร้างฟันผุเทียมบริเวณตรงกลางของผนังโพรงฟันด้านเหงือก (gingival floor) โดยสร้างจากการใช้หัวกรอความเร็วต่ำเหล็กกล้าไร้สนิมชนิดกลมเบอร์ 4 เส้นผ่านศูนย์กลาง 1.4 มิลลิเมตร กรอที่โพรงฟันด้านเหงือกให้ชิดกับวัสดุอุด โดยกรอจนมิดหัวกรอแล้วดึงออกมา

ตรง ๆ แล้วอุดปิดฟันผู้เทียมด้วยซี่ฝังสีชมพู (รูป 12 และ 13) ในกลุ่มที่บูรณะด้วยเรซิน คอมโพสิต จะสุมแบ่งเป็นผิวฟันที่ไม่มีฟันศุฑุติยภูมิ 30 โพรงฟัน ที่เหลืออีกจำนวน 30 โพรงฟันจะสร้างฟันผู้เทียมในลักษณะเช่นเดียวกันกับกลุ่มที่บูรณะด้วยอมัลกัม

รูป 12 แสดงบริเวณที่จะถูกกรอด้วยหัวกรอความเร็วต่ำเหล็กกล้าไร้สนิมเพื่อสร้างฟันผู้เทียม (ลูกศรชี้)

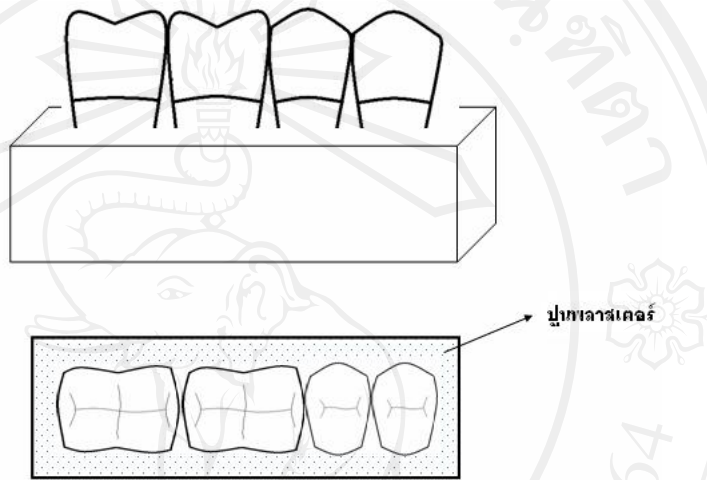
รูป 13 แสดงไคอะแกรมของการแบ่งกลุ่มตัวอย่างฟันที่ใช้ในการศึกษา

6. นำฟันทั้งหมดที่เตรียมมาเรียงประชิดคละกัน ในบล็อกพลาสติกสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยในแต่ละบล็อกประกอบไปด้วยฟันกรามน้อย 2 ซี่ และฟันกราม 2 ซี่ จะได้ทั้งหมด 26 บล็อก ซึ่งผลจากการเรียงฟันลงบล็อกจะทำให้เกิดด้านประชิดกันของฟันในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่
  - 6.1 ด้านประชิดของฟันเป็นวัสดุบูรณะอมัลกัมกับอมัลกัม (15 ฟันผิว)
  - 6.2 ด้านประชิดของฟันเป็นวัสดุบูรณะอมัลกัมกับเรซิน คอมโพสิต (15 ฟันผิว)

6.3 ด้านประชิดของฟันเป็นวัสดุบูรณะเรซิน คอมโพสิตกับเรซิน คอมโพสิต
(15 ฟันผิว)

6.4 ด้านประชิดของฟันเป็นวัสดุบูรณะอมัลกัมกับฟันธรรมชาติ (15 ฟันผิว)

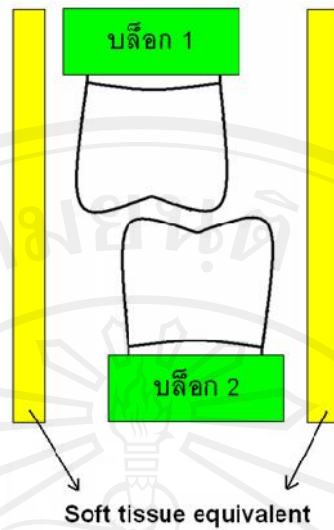
6.5 ด้านประชิดของฟันเป็นวัสดุบูรณะเรซิน คอมโพสิตกับฟันธรรมชาติ (15 ฟันผิว)
จากนั้นยึดฟันในบล็อกพลาสติกด้วยปูนพลาสติก (รูป 14)

รูป 14 แสดงการยึดฟันในบล็อกพลาสติก

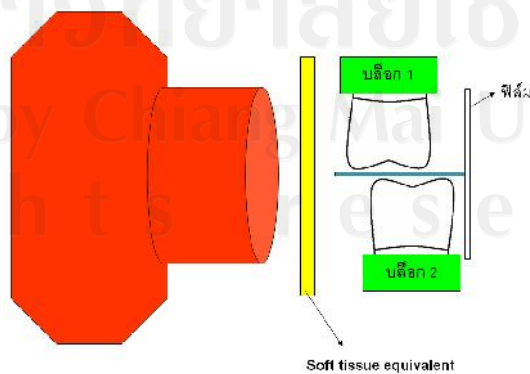
2) การถ่ายภาพรังสี

- นำบล็อกฟันมาประกบกัน จำนวน 2 บล็อกต่อการถ่ายภาพรังสีโคนบีมคอมพิวเตอร์โทโมแกรม 1 ครั้งเพื่อสร้างการจำลองการสบฟันของผู้ป่วย จากนั้นนำแท่งอะคริลิกที่มีความหนา 1 เซนติเมตรซึ่งใช้เป็นวัสดุเลียนแบบเนื้อเยื่ออ่อนมาวางไว้หน้าต่อบล็อกฟัน แล้วนำบล็อกฟันไปถ่ายภาพรังสีโคนบีมคอมพิวเตอร์โทโมแกรม (PaX-500 ECT, Vatech Co. Ltd., Yongin, Korea) (รูป 15) ที่ค่าความต่างศักย์ 85 กิโลโวลต์ กระแสไฟฟ้า 3.5 มิลลิแอมแปร์ และให้ลำรังสีผ่านด้านแก้มของฟัน โดยใช้พื้นที่ในการรับภาพ 50 x 50 ตารางมิลลิเมตร และปรับให้มีการสร้างภาพในระนาบต่าง ๆ ด้วยความหนาของภาพ 1 มิลลิเมตร ข้อมูลภาพที่ได้จะถูกแสดงผลบนหน้าจอเครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (HP Pavilion DV9500 Notebook PC, Hewlett-Packard, CA, USA) ที่ความละเอียดสูงสุดของจอมอนิเตอร์ 1440 x 900 จุดภาพ โดยใช้ซอฟต์แวร์ Ez3D Viewer (Vatech Co. Ltd., Yongin, Korea)

รูป 15 แสดงการเตรียมตัวอย่างฟันเพื่อถ่ายภาพรังสีโคนบีมคอมพิวเตดโทโมแกรม

2. ใช้บล็อกฟันคู่เดียวกันกับที่ถ่ายจากเครื่อง โคนบีมคอมพิวเตดโทโมกราฟี แล้วนำแท่งอะคริลิกที่มีความหนา 1 เซนติเมตรซึ่งใช้เป็นวัสดุเลียนแบบเนื้อเยื่ออ่อนมาวางไว้หน้าต่อบล็อกฟัน และนำบล็อกฟันแต่ละคู่มาถ่ายภาพรังสีด้านประชิดด้วยฟิล์มถ่ายภาพรังสีในช่องปากความไวเอฟ เบอร์ 2 (Insight Dental Film, Eastman Kodak Company Rochester, NY, USA) (รูป 16) โดยใช้เครื่องถ่ายภาพรังสีในช่องปาก (Planmeca Intra, Helsinki, Finland) พร้อมกับตั้งค่าความต่างศักย์ 66 กิโลโวลต์ ค่ากระแสไฟฟ้า 8 มิลลิแอมแปร์ และเวลาเท่ากับ 0.2 วินาที โดยให้ลำรังสีผ่านด้านแก้มของฟัน ตำแหน่งของกระบอกรังสี บล็อกฟัน และฟิล์มจะถูกกำหนดไว้อย่างคงที่ด้วยอุปกรณ์ยึดขากรรไกรและกระบอกรังสี นำฟิล์มที่ถ่ายแล้วไปล้างด้วยเครื่องล้างฟิล์มอัตโนมัติ (Clarimat 300®, Gendex, London, England) ที่มีการเปลี่ยนน้ำยาใหม่ จากนั้น นำฟิล์มมาจัดเก็บในแผ่นเฟรม

รูป 16 แสดงการเตรียมตัวอย่างฟันเพื่อถ่ายภาพรังสีด้านประชิด

3) การสังเกตการณ์

3.1 การปรับมาตรฐานผู้สังเกตการณ์ก่อนการอ่านภาพรังสี

1. ในการอ่านผลภาพรังสีจะใช้ทันตแพทย์ผู้สังเกตการณ์ซึ่งประกอบไปด้วยรังสีทันตแพทย์ และทันตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาการวินิจฉัยโรคช่องปาก ทั้งหมดจำนวน 5 คน ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานอย่างน้อย 10 ปี โดยก่อนการอ่านผลภาพรังสีจะทำการปรับมาตรฐานของผู้สังเกตการณ์ก่อน โดยจะสาธิตและอธิบายให้ผู้สังเกตการณ์สามารถใช้ซอฟต์แวร์สำหรับการเปิดดูภาพรังสี โคนบีมคอมพิวเตอร์โทโมแกรมทั้งในระนาบแกน ระนาบแบ่งซ้ายขวา และระนาบแบ่งหน้าหลัง
2. แสดงภาพตัวอย่างของภาพรังสี โคนบีมคอมพิวเตอร์โทโมแกรมและภาพรังสีด้านประชิดที่มี และไม่มีฟันศุขุติยภูมิให้แก่ผู้สังเกตการณ์
3. ให้ผู้สังเกตการณ์ทดลองประเมินการมีหรือไม่มีฟันศุขุติยภูมิจากภาพรังสี โคนบีมคอมพิวเตอร์โทโมแกรมที่คัดเลือกออกมาในบริเวณที่มีวัสดุบูรณะจำนวน 12 ฟันผิว กรณีมีปัญหาในการอ่านภาพรังสี ให้ปรึกษากับผู้วิจัย ให้ผู้สังเกตการณ์ทดลองอ่านภาพรังสีจนเกิดความมั่นใจในการใช้ซอฟต์แวร์และการอ่านภาพรังสี
4. ให้ผู้สังเกตการณ์ทดลองประเมินการมีหรือไม่มีฟันศุขุติยภูมิจากภาพรังสีด้านประชิดที่คัดเลือกออกมาในบริเวณที่มีวัสดุบูรณะจำนวน 2 ฟันผิว กรณีมีปัญหาในการอ่านภาพรังสี ให้ปรึกษากับผู้วิจัย ให้ผู้สังเกตการณ์ทดลองอ่านภาพรังสีจนเกิดความมั่นใจ

3.2 การอ่านภาพรังสี

หลังจากการปรับมาตรฐานการอ่านผลภาพรังสีทั้งสองชนิดแล้ว จะให้ทันตแพทย์ผู้สังเกตการณ์ทั้ง 5 คน อ่านผลภาพรังสีในห้องที่มีแสงสว่างน้อย เพื่อประเมินการมีหรือไม่มีฟันศุขุติยภูมิ (120 ฟันผิว) เนื่องจากในการอ่านผลภาพรังสี โคนบีมคอมพิวเตอร์โทโมแกรม ผู้สังเกตการณ์ต้องใช้เมาท์เลื่อนดูภาพรังสี 3 ระนาบ จึงใช้เวลาอ่านผลภาพรังสีนาน ดังนั้นจึงให้ผู้สังเกตการณ์อ่านผลภาพภาพรังสี โคนบีมคอมพิวเตอร์โทโมแกรมเพียง 1 ครั้ง และทำการสุ่มภาพรังสี โคนบีมคอมพิวเตอร์โทโมแกรมจากตัวอย่างฟันทั้งหมดมาร้อยละ 10 เพื่ออ่านผลภาพรังสีอีก 1 ครั้ง ซึ่งผลการอ่านภาพรังสีจากการสุ่มดังกล่าวจะนำมาวิเคราะห์ระดับความเห็นพ้องภายใน และระหว่างผู้สังเกตการณ์ (intra and inter observer agreement) โดยการอ่านผลภาพรังสีแต่ละครั้ง จะอ่านห่างกันเป็นเวลาอย่างน้อย 1 สัปดาห์ และไม่จำกัดเวลาที่ใช้ในการประเมินในแต่ละครั้ง ในการอ่านผลภาพรังสี โคนบีมคอมพิวเตอร์โทโมแกรม จอมอนิเตอร์จะถูกปรับให้มีความละเอียดของหน้าจอสูงสุดเท่ากับ 1440 x 900 จุดภาพ ผู้สังเกตการณ์สามารถใช้เมาท์เลื่อนตำแหน่งของภาพได้อย่างอิสระ โดยให้ผู้สังเกตการณ์ประเมินการมีหรือไม่มีฟันศุขุติยภูมิในระนาบแบ่งซ้ายขวา ระนาบ

แกน และระนาบแบ่งหน้าหลัง แล้วทำการบันทึกผลแยกกัน และสุดท้ายให้สรุปว่าพื้นผิวที่พิจารณา มีฟันผุหรือไม่ อย่างไร ส่วนการอ่านผลภาพรังสีด้านประชิด ภาพรังสีจะถูกลงบนตู้แสงอ่านฟิล์ม ในห้องที่มีแสงสว่างน้อยและมีกระดาษดำปิดส่วนเกินของแสงรอบภาพรังสี และผู้สังเกตการณ์ สามารถใช้แว่นขยายกำลังขยาย 2 เท่าได้อย่างอิสระในการแปลผลภาพรังสี โดยการอ่านผลภาพรังสี ด้านประชิด จะอ่าน 2 ครั้ง แต่แต่ละครั้งจะอ่านห่างกันเป็นเวลาอย่างน้อย 1 สัปดาห์

ในการประเมินการมีหรือไม่มีฟันผุทุกขุมที่ทั้งจากภาพรังสี โคนบีมคอมพิวเตอร์โทโมแกรม และภาพรังสีด้านประชิด (รูป 17-21) จะให้ผู้สังเกตการณ์ให้คะแนนการประเมิน โดยใช้ระดับความ เชื่อมั่น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 1 กรณีไม่มีฟันผุทุกขุมอย่างแน่นอน

ระดับค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 2 กรณีไม่น่าจะมีฟันผุทุกขุม

ระดับค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 3 กรณีไม่แน่ใจว่ามีหรือไม่มีฟันผุทุกขุม

ระดับค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 4 กรณีน่าจะมีฟันผุทุกขุม

ระดับค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 5 กรณีมีฟันผุทุกขุมอย่างแน่นอน

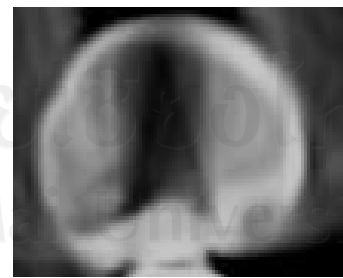
จากนั้นทำการสรุปข้อมูลที่ประเมินจากผู้สังเกตการณ์ โดยระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 1 ถึง 3 จะถูกแปลผลว่าไม่มีฟันผุทุกขุม ส่วนระดับความเชื่อมั่นที่ 4 และ 5 จะถูกแปลผลว่ามีฟันผุทุกขุม

ก

ข

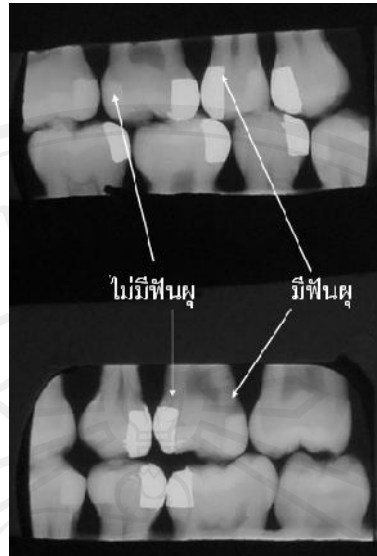

ค

รูป 17 แสดงตัวอย่างภาพรังสีโคนบีมคอมพิวเตอร์โทโมแกรม ก. ระนาบแบ่งซ้ายขวา ข. ระนาบ แบ่งหน้าหลัง และ ค. ระนาบแกน ที่ปรากฏวัสดูรูณะอมัลกัมที่ไม่มีฟันผุทุกขุมเทียม

รูป 21 แสดงตัวอย่างภาพรังสีด้านประชิดสำหรับผู้สังเกตการณ์ทำการประเมินการมีหรือไม่มีฟันผุทุกขุมที่ได้วัสดุบูรณะอมัลกัมและเรซิน คอมโพสิต

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ระดับความเห็นพ้องภายในและระหว่างผู้สังเกตการณ์ ในการประเมินผลการมีฟันผุทุกขุมจากภาพรังสีโดยใช้สถิติโคเฮนแคปปา (Cohen's kappa statistic)
2. วิเคราะห์ค่าความถูกต้องในการประเมินภาพรังสีฟันผุทุกขุมเทียบกับความเป็นจริง สร้างกราฟรีซีฟเวอร์โอเปอเรทีงคาแรคเทอริสติก (Receiver Operating Characteristic, ROC) และหาค่าพื้นที่ใต้กราฟ (A_2) ซึ่งแสดงถึงความแม่นยำของการอ่านผล (diagnostic accuracy) ทำการเปรียบเทียบ

2.1 ค่าพื้นที่ใต้กราฟระหว่างกลุ่มภาพรังสีโคนบีมคอมพิวเตดโทโมแกรมกับกลุ่มภาพรังสีด้านประชิด โดยใช้สถิติวิลคอกซัน ไซน์ แรงค์ เทสต์ (Wilcoxon signed-ranks test)

2.2 ค่าพื้นที่ใต้กราฟระหว่างกลุ่มอมัลกัมและกลุ่มเรซิน คอมโพสิตจากภาพรังสีโคนบีมคอมพิวเตดโทโมแกรมและภาพรังสีด้านประชิด โดยใช้สถิติวิลคอกซัน ไซน์ แรงค์ เทสต์

2.3 ค่าพื้นที่ใต้กราฟระหว่างฟันกรามน้อยและฟันกราม จากภาพรังสีโคนบีมคอมพิวเตดโทโมแกรมและภาพรังสีด้านประชิด โดยใช้สถิติวิลคอกซัน ไซน์ แรงค์ เทสต์

3. เปรียบเทียบค่าพื้นที่ใต้กราฟรีซีฟเวอร์โอเปอเรติงคาแรคเทอริสติกของภาพรังสีโคนบีมคอมพิวเตดโทโมแกรมในระนาบแบ่งซ้ายขวา ระนาบแกน และระนาบแบ่งหน้าหลัง โดยใช้สถิติฟริดแมนเทสต์ (Friedman test) และใช้สถิติมัลติเพิลคอมเพริซัน (multiple comparison) เปรียบเทียบแต่ละคู่ของทั้งสามระนาบ
4. รายงานค่าพื้นที่ใต้กราฟรีซีฟเวอร์โอเปอเรติงคาแรคเทอริสติกของกลุ่มที่มีพื้นผิวสัมผัสด้านประชิดในลักษณะต่าง ๆ จากภาพรังสีโคนบีมคอมพิวเตดโทโมแกรมและภาพรังสีด้านประชิด
5. รายงานความไวและความจำเพาะของการประเมินผลการมีฟันผิดปกติจากภาพรังสีโคนบีมคอมพิวเตดโทโมแกรมและภาพรังสีด้านประชิดโดยรวม แยกตามชนิดของวัสดุบูรณะ (อัมัลกัมและเรซิน คอมโพสิต) และแยกตามชนิดของฟัน (ฟันกรามน้อยและฟันกราม)